

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם שבת פרשת חיי שרה

ירושלים: 5:17 מוקדם: 5:07

בני ברק: 5:31 מוקדם: 5:21

מודיעין עילית: 5:22 מוקדם: 5:12

חיפה: 5:26 מוקדם: 5:16

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

תמצית מחידושי הגאון הגדול רבי אברהם ארלנגר זצוק"ל בספרו "ברכת אברהם"

בנושאי שבת ושביעית, ובעניני הדף היומי ר"ה ט. ותירוצים שתירץ על קושיות הטורי אבן והגליון הש"ס בסוגיה.

שבשמיטה זה על פחות מלאכות. (ע"ש באריכות)

הידעת?! יש עניין גדול לקבל שבת בפה, וכמו שכתב המשנ"ב סי' רס"א ס"ק כ"א, "הינו ע"י דיבור - שהוא מקבלו לשם תוספת שבת" או ע"י ברכו, או אשה גם ע"י הדלק"נ, עכ"ל. ויותר מזה לכתחילה עדיף לקבלה באמירת מזמור שיר ליום השבת, שהרי הריטב"א ב"ר"ה ט. כתב בתו"ד וז"ל: ותוספת זה אינו בדברים וביטול מלאכה בלבד, אלא שיוסיפו בדברים של קדושה או בתפילה או בקידוש.

ובחידושי הריטב"א בשבת לה. כתב שבלא תפילה או קידוש אין התוספת חל, מוכח שסבר שלא מספיק פרישה ממלאכה, אלא יש דין להוסיף עוד קדושת שבת, ושאינה חלה ע"י קבלה בפה בעלמא, לומר שמקבל שבת, אלא ע"י תפילה או קידוש, אמנם באמירת פרק "מזמור שיר ליום השבת" שפיר מהני, וכמו שכתב השו"ע רס"א ס"ד: "ולדידן הוי אמירת מזמור שיר ליום השבת כעניית ברכו לדידהו" וכן ביאר שם המשנ"ב בס"ק ל"א.

ויל"ע אם מספיק לריטב"א לומר שמקבל ע"ע "קדושת השבת", שמוסיף ולא אומר סתם שמקבל שבת אלא את עצם קדושתה. אבל ודאי שכשמקבל בקבלת שבת ואמירת מזמור שיר ובפרט בציבור לפני השקיעה, מקיים גם מצוה דאורייתא של תוספת שבת לשיטת הריטב"א. (אמנם גם קבלה זו א"א לעשותה רק כשהתפלל מנחה) ואולי לכן הורה לי רשכבה"ג מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שיש עניין גדול להנהיג בבתי כנסיות שגומרים קבל"ש לאחר השקיעה שיאמרו מזמור שיר נוסף לפני הקבל"ש, שחשש לדברי השל"ה שהאומרו לאחר שקיעה גורם לסכנה רבה (מובא בערוך השולחן) (והטעם שעדיף לאומרו בציבור כמו שכתב המשנ"ב בס"ק כ"ח שקבלת ציבור נחשב לקבלה גמורה יותר מקבלת יחיד ע"ש, וכן הבין בשבות יצחק, (פרק י"ז ע"ש באריכות) אמנם אפ"ל במשנ"ב שגם יחיד שאומר מזמור שיר ומקבל שבת ע"י דבר שבקדושה נחשב לקבלת ציבור, וכן חילק הגר"ד הקשר זצ"ל בריש ספרו "דודאי השדה", וכן בשו"ע הגר"ז שצג) אמנם בזמן הסמוך ממש לשקיעה יש הרבה ראשונים שסברו שהתוספת חלה מעצמה, וכל מה שצריך לקבל זה כדי להוסיף יותר על המינימום.

והברכת אברהם שאל: לשיטת הריטב"א כיצד יחול תוספת לשמיטה ויובל, שלא מצאנו בהם קידוש ותפילה וברכה, כתוספת שבת, ולא קידוש ב"ד, וכ"ש בשמיטה שאין קבלה בכלל ובפרט לר"ע שכל התוספת נלמדת משמיטה ונשאר בצ"ע ע"ש.

וזכני לגדל בנים ובני בנים מעשה נפלא על כח התפילה ובזכות מרן החזו"א (מתוך הספר ומתוק האור - שבת קודש)

ברוחניות, וזה לשונו: "כה תאמר לבית יעקב" - אלו הנשים, 'כה תאמר' - בלשון הקדש, 'כה תאמר' - בנחת. וצווה לדבר אל הנשים תחילה, ללמדן מוסר ודרך ארץ, ועוד כדי להמשיך ליבן

הגמרא ר"ה ט. לומדת דין תוספת שבת ויו"ט משביעית, וז"ל הגמ': ודמוסיפין מחול על הקודש מנלן, דתניא בחריש ובקציר תשבות וכו' ומבואר בתוד"ה ור"ע שלר"ע תוספת שבת ויו"ט ויו"כ דאורי' ונלמד משביעית, והקשה הטורי אבן כיצד שייך ללמוד תוספת שבת ויו"ט משביעית, הם ענינים שונים, לפני שבת מותר לעשות תיקונים שיעזרו לשבת, ומאידך איסור המלאכה בשבת אסור בתוספת גם אם אינו פועל שום תיקון בשביל שבת, משא"כ בשמיטה, שכל האיסור אינו אלא לגבי מלאכה הפועלת תיקון לשביעית, וכן במוצאי שביעית אסור לעולם כל מה שגדל שליש בשביעית, שהם פירות שביעית ונשאר בצ"ע. והגליון הש"ס שואל לר"ע שלומדים משמיטה ליו"כ ושבת ויו"ט, הא בשמיטה נאסר רק מלאכה, וכיצד ילפינן ביו"כ גם על עינוי, וגם במלאכה אינו דומה שבשמיטה נאסר רק חרישה וקצירה ולא נטיעה, ומנ"ל ליו"כ ושבת לאיסור כל מלאכה, ע"ש.

והברכת אברהם רצה ליישבם, שהגדר באיסורי שמיטה ויובל מצד גדר של ושביתה הארץ שבת לה', שהארץ תהא מושבתה, וכגדר המנחת חינוך שזה מצוה בחפצה של הקרקע, ולכן אסור מדאורייתא לעבוד בקרקע אפי' ע"י גוי, כגדר שביתת בהמה... ולכן כל מלאכה שאינה תיקון בקרקע לגבי שביעית, גם בזמן הסמוך לשמיטה היא מותרת, ונאסר מצד תוספת רק מה שעוזר לשביעית, משא"כ שבת איסורי המלאכה בגברא, שהאדם צריך לשבות, שבזמן זה אסור לעשות מלאכה, וכל עניני תיקון של אותם מלאכות אין להם שייכות לזמן, כי בשבת אסור גם מה שאינו עבור שבת, לכן ההוספה באיסור אינו תלוי כלל בתיקון לשבת, רק במעשה בזמן של שבת, שזו הגדרת המלאכה, ולא רק הגדרת הזמן שבו אסור, ולכן בתוספת גם אסור כל המלאכות האסורות בשבת, ומאידך לפני התוספת אין שום איסורים אפי' בדברים העוזרים לשבת.. ובזה מתורץ גם קושיות הגליון הש"ס, שלתוספת לא נלמד משמיטה למלאכה מסויימת, אלא הגדרתו "מוסיפין מחול על הקודש", מה שאסור בשבת אסור בתוספת, ואדרבא שבת חמור משמיטה שבעצם השבת יש ל"ט מלאכות האסורות, ובשמיטה פחות, ואם בשמיטה הקלה מצינו דין תוספת מחול על הקודש, ק"ו בדין החמור, אבל מה מוסיפין זה בכל מקום מה שהקודש אסור, ויסודו להוסיף על האיסור של קדושתו ודינו, ולכן גם ביו"כ שנאסר מצד קדושתו גם בעינוי מצטרף גם בתוספת איסור עינוי, ולכן אפי' שנלמד תוספת שבת ויו"ט משמיטה, בשבת זה על ל"ט מלאכות וביו"כ זה גם לעינוי, אפי'

תפלה על הבנים בהדלקת נרות

רגיל היה רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל לומר להורים את דברי רבנו בחיי בפרשת יתרו, בכדי שיתפללו על הצלחת בניהם

של הרב ולתבונתו העמוקה. שוב ושוב הוא חזר ואמר, "אלולא ראיתיו לא הייתי מאמין שקיימים כאלו אנשים..." כל אותו שבוע לא חדל זלמן ארן מלדבר על ה"חזון איש", והדברים חלחלו בלב רעיתו.

בערב שבת לאחר מכן, הגברת ארן הדליקה נרות שבת, ואז אמרה בתפילתה: 'רבונו של עולם, אם בן גוריון כל כך מעריץ את הרב קרליץ, אנא זכה אותי בנכדים שילכו בדרכו של הרב קרליץ...'.

את נוסח התפילה הזה, שחיברה לעצמה, המשיכה הסבתא להתפלל בכל ערב שבת, על אף ששבת היא לא שמרה. והנה, עניך ראות את פירות תפילתה. רבים מצאצאיה, ואני בתוכם, זכינו ב"ה לחזור למסורת אבותינו, ללמוד תורה ולקיים מצוות. אם כך כוחה של תפילה מעין זו, על אחת כמה וכמה תפילתם של אב ואם יראי ה', שאינה שבה ריקם.

וזכנו לגדל

על כוחן של תפלות טהורות להצלחה בחינוך הבנים ובגידולם לתורה ולמעשים טובים סיפר רבי בן ציון סנה שליט"א בשם רבי אלימלך חשין, מלמד דרדקי ותיק בירושלים, שני סיפורים מפעמים;

באחת השנים הגיע ללמד בחידר ילד להורים בעלי תשובה - סיפר הרב חשין - כבר מגיל צעיר ניתן היה לראות שהילד סובל מבעיות שונות, וככל שחלפו השנים הבעיות רק החמירו. לא יכולנו להרחיק אותו מן החידר, משום שהיתה בכך פגיעה בלתי נסבלת, כמעט אנושה, בהוריו היקרים, אשר עזבו אחריהם עולם ומלואו ובאו לחסות בצל השכינה. מאידך גיסא, בלתי אפשרי היה להמשיך איתו.

קראנו לאבא לשיחה, ומיד נתן היה להתרשם שהוא לא יהיה הכתובת שתושיע את הילד. בסופו של דבר אמר לו המלמד שהילד חייב טפול, והחידר דורש שיצמידו לו אברך שיקדם אותו. שמע האבא ופרש ידיו לצדדים: "אין לי כסף לזה. כל פרנסתי מגיעה מטאטא ונקיון בית הכנסת". "אני מבין" - הגיב המלמד - "אבל להתפלל אתה הרי יכול, לכל הפחות תשקיע בתפילות עליו". האב החליט להתגייס לענין במלוא המרץ, ולא לבד. הוא נכנס לכמה רבנים, סיפר את סיפורו של הילד ואמר: "אינני מבקש מהרב תרומה של כסף, אלא מעט זמן שבו הרב יתפלל על בני..." במשך הזמן היו כמה וכמה אברכים ש'שמו עין' על הילד, ישבו ללמוד אותו והשגיחו עליו בתפלות, אולם עיקר העיקרים היו התפילות שהקדישו למענו כמה וכמה רבנים וצדיקים. סופו של אותו ילד מפרע הוא, שכיום הוא מרביץ תורה גדול בירושלים!...

ומעשה שני באותו ענין - משפחת קופשיץ הנה משפחה שכל צאצאיה הם תלמידי חכמים גדולים, ראשי ישיבות ורבנים נודעים. פעם נשאלה אמם, הרבנית קופשיץ ע"ה: איך זכית לבנים שכולם תלמידי חכמים? נענתה ואמרה: "רציתי את זה מאד, לכן התפללתי על כך". אמרו לה: "כולם רוצים וכולם מתפללים". הרהרה הרבנית והשיבה: "נכון, יש עוד כאלו שרוצים, אבל הם רוצים עוד דברים. אני רציתי רק את זה, ולא התפללתי על שום דבר אחר."

אל התורה והמצוות ולומר להן ראשי פרקים, מפני שאין דעתן מיושבת כאנשים, ועוד שהאשה הטובה היא סיבה לתורה, שהיא יכולה להמשיך את בנה לבית המדרש, לפי שהיא מצויה בבית, והיא מרחמת עליו בכמה מיני געגועין כדי להמשיך אותו אחר לימוד התורה מנעוריו, וגם כי יזקין לא יסור ממנה.

ולכן ראוי האשה להתפלל לשם יתברך בשעת הדלקת הנר של שבת, שהיא מצווה מטלת עליה, שיתן לה ה' בנים מאירים בתורה. כי התפילה יותר נשמעת בשעת עשיית המצוה, ובזכות נר שבת, שהוא אור, תזכה לבנים בעלי תורה הנקראת אור, שנאמר (משלי ו) 'כי נר מצוה ותורה אור', וכן דרשו רז"ל: האי מאן דרגיל בשרגי הויין ליה בנים תלמידי חכמים."

הוא הוסיף ואמר גם משמו של רבו, ה"חזון איש" זצ"ל, שבכל זמן בו עוסק האדם במצוה, הרי הוא זמן המסוגל לתפלה, וסמך לדבריו הביא מבקשות "הרחמן" שאומרים בסיום ברכת המזון. למרות שאין להן שייכות לברכה, אלא כיון שקיים האדם מצווה דאורייתא של ברכת המזון, שעת רצון היא הראויה לבקשות נוספות

תפילת הסבתא השפיעה על הנכד

גדול כוחה של תפילת הורים על יראת שמים של ילדיהם. בגליון מאורות הדף היומי הובא סיפור מיחד אודות תפילה קצת יוצאת דופן: ילדותו של משה עברה עליו בהרצליה. משפחתו היתה שומרת מצוות, אך מרבית שכניו וגם חבריו היו חילונים. השנים חלפו, משה גדל והיה לבחור. יום אחד הזדמן משה לרחבת בית הכנסת הגדול בהרצליה, ושם הבחין בבחור ישיבה, שנראה לו מוכר. הבחור דמה דמיון מבהק לחבר ילדות שלו, שהיה חלוני מבהק.

"סליחה", פנה אליו משה, "אתה לא ממשפחת ארן?" "אני כן, מושיקו", ענה הבחור, ומשה גילה, לתדהמתו, שהבחור הזה הוא אכן חברו הטוב מילדות. הוא היה נכדו של זלמן ארן, מי ששימש כשר החנוך בממשלתו של דוד בן גוריון. משה לא התאפק, ואמר, "מי היה מאמין, שזלמן ארן יזכה לנכדים שומרי תורה ומצוות!"

"בא ואספר לך דבר מענין", השיב הבחור. "כפי שאתה יודע, סבתי היתה רחוקה מאד מקיום תורה ומצוות. עם זאת, על דבר אחד היא הקפידה - בכל ערב שבת היתה ניגשת ומדליקה נרות שבת, והיתה מליטה את פניה בידיה, כפי שנהגה אמה לעשות. מכיון שבשעה זו האימהות מתפללות על ילדיהן, גם היא היתה נושאת תפלה, אבל אבוי לה לאותה תפלה... היא היתה מבקשת: 'יהי רצון, שנכדי ילכו בדרך שלו... בן גוריון'. כן, אם זה לא היה כל כך עצוב, זה היה מצחיק.

אתה שואל, למה דווקא בן גוריון? בעלה, השר זלמן ארן, היה מעריץ נלהב של בן גוריון והלה היה מודל לחקוי ומשא להערצה בבית. על כן, בכל ערב שבת, היא היתה מתפללת שצאצאיה ילכו בדרכו של דוד בן גוריון. ה' ישמור.

כל זה עד לאותו יום... ביום שני, א' מרחשון תשי"ג, חזר זלמן ארן לביתו נרגש, וספר לבני ביתו את החדשות - ראש הממשלה דוד בן גוריון ניפגש עם ה"חזון איש", הרב אברהם ישעיהו קרליץ מבני ברק, ואין לתאר את ההתפעלות שהיה נתון בה בעת שיצא מפגישה זו. בן גוריון יצא מגדרו מרוב הערכה לאישיותו